

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

AL XV-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL AL SOCIETĂȚII DE STUDII KANTIENE DE LIMBĂ FRANCEZĂ „KANT – ONTOLOGIE ȘI METAFIZICĂ”

(MILANO, 28–30 SEPTEMBRIE 2021)

Între 28 și 30 septembrie 2021 au avut loc la Milano, Universitatea Catolică Sacro Cuore, lucrările celui de-al XV-lea Congres Internațional al SEKLF, asupra prezenței metafizicii (metafizicilor) și a absenței ontologiei din sistemul idealismului transcendențial kantian. Congresul a fost găzduit de Universitatea Catolică din Milano și susținut de instituțiile: Società Italiana di Studi Kantiani, Université Franco-Italienne, Università Italo-Françese, Université Franco-Allemande, Deutsch-Französische Hochschule, Goethe Institut. Toate acestea au fost orchestrate și însuflețite de dr. Gualtiero Lorini, întotdeauna amabil și eficient. Manifestarea s-a deschis printr-o serie de salutări instituționale. Primul a aparținut prof. Angelo Bianchi, președintele Facultății de Litere și Filosofie al aceleiași Universități, care și-a transmis mesajul video, datorită participării sale la un alt colocviu. El a marcat centenarul Universității Catolice Sacro Cuore (înființată în anul 1921), unde diploma în filosofie și științe sociale a reprezentat începutul. Departamentul de Filosofie, condus de prof. Massimo Marassi, continuă eforturile predecesorilor, care au fondat *Rivista di Filosofia Neo-scolastica* în anul 1909; ea s-a dezvoltat pe fondul gândirii neo-thomiste, deschizându-se ulterior către gândirea contemporană, prin atragerea cercetărilor provenite de la universitățile importante din lume. A fost subliniat aportul lui Kant în orientarea studiilor Universității Catolice, precum și al membrilor săi, cu preocupări ce acoperă principalele domenii ale filosofiei kantiene; pentru că – s-a subliniat – Kant ne dă „coerență, rigoare și speranță”. Mai Lequan, președinta SEKLF, a mulțumit organizatorilor pentru posibilitatea de a îmbina participarea prezentă cu cea la distanță. S-a menționat colaborarea cu Universitatea Saarbrücken, care a organizat atelierul pentru doctoranzi. Și tot astfel s-au adus mulțumiri dr. Margit Ruffing (Kant Gesellschaft), pentru alcătuirea dosarului Universității Franco-Germane. Tot ea a anunțat decesul acad. E. Moutsopoulos, vicepreședinte al SEKLF și a transmis mesajul prof. Jean Ferrari, primul președinte al SEKLF.

După vorbele frumoase de introducere, a urmat conferința plenară de deschidere ținută de Luca Fonnesu (Universitatea Pavia, președinte SISK), intitulată „Spațiu privat și spațiu public la Kant”. Ea s-a axat asupra evaluării filosofiei kantiene din perspectiva gânditorului italian Norberto Bobbio (care nu l-a cuprins doar pe Kant, ci și pe Hegel, Marx și Engels), marcând o ruptură cu filosofia aristotelică. Conferința nu a fost urmată de discuții, după cum este regula Congreselor SEKLF. În urma conferinței plenare s-au desfășurat ședințe în două grupe tematice de secțiuni desfășurate în paralel, care vor fi prezentate selectiv, în funcție de prezența la ele a subsemnatei (din lipsa editării unei broșuri de rezumate ale comunicărilor). La secțiunea *Rațiune pură și filosofia naturii*, Igor Agostini (Univ. Salento), în „Conceptul kantian de exterioritate, plecând de la A doua analogie a experienței”, s-a referit la cele două tipuri de exterioritate tratate în *Critica rațiunii pure*, fenomenală și transcendențială, cu toate că Strawson distinge 5 tipuri. Tratatând interpretări anglo-americane, vorbitorul și-a însușit terminologia acestui spațiu lingvistic, preluând terminologia lui P.Guyer-A. Wood a traducerii lor la *Critica rațiunii pure*, unde *Erscheinung* este redat prin *appearance*, ceea ce generează confuzii la termenul compus, consacrat de *Opus postumum*, care este *Erscheinung einer Erscheinung* (intervenția subsemnatei). Primul dintre cele două fenomene are un sens metafizic, iar al doilea unul empiric; în timp ce aparența nu își poate asuma un sens metafizic. Mai Lequan (Univ. Lyon), în „Kant: metafizica naturii și/ sau metafizica științelor naturii?”, s-a ocupat de punerea de acord a celor două.

În *Metaphysische Anfangsgründe der Naturwissenschaften*, avem de-a face cu o metafizică matematizată, care reiese din dispunerea ei în teoreme, scoli, corolari, demonstrații. Metafizica naturii este a corpului natural, o metafizică a corporalității; ea a schimbat sensul tradițional al metafizicii, ajungând să se modifice în repetate rânduri, până la o *Metafizică a moravurilor* și chiar la o schimbare totală de direcție în *Opus postumum*, unde metafizica devine „o ramură a filosofiei transcendente” (observația subsemnatei). Atelierul destinat manifestării tinerilor doctoranzi a fost coordonat de S. Grapotte, M. Ruffing și T. Prunea, la care a participat video și C. Vulpe (Univ. București), cu comunicarea „Transformarea transcendentă a ontologiei la Kant”. La secțiunea *Antropologie*, L.-E. Boyer (Univ. Bourgogne), în „Ridiculizarea este o operație metafizică”, a atras atenția asupra semnificației filosofice a acestei atitudini, care, în fapt, este una antimetafizică. La secțiunea *Ontologie II*, moderată de Tinca Prunea Bretonnet, s-au manifestat patru conferențieri. E. Cafagna (Univ. Chieti-Pescara), în „Primele formulări ale argumentului ontologic în filosofia lui Kant”, a tratat reforma metafizicii kantiene, marcând diferența față de Wolff și Baumgarten asupra ființelor necesară și contingentă. F.V. Tomassi (Univ. Roma-Sapienza), în comunicarea „Existența necondiționată. De ce Kant nu este un ontolog”, a dat răspunsul prin radicalizarea metafizică a ființei.

Nova Dilucidatio. Seriile de ședințe paralele s-au încheiat cu un eveniment excepțional, la care s-a prezentat descoperirea a două exemplare noi, considerate pierdute, ale primei imprimări a eseului kantian *Nova Dilucidatio* (1755), de către trei cercetători. Ei s-au adresat auditoriului într-o video conferință. Primul a fost prof. Ricardo Pozzo (vicepreședinte al Institutului Internațional de Filosofie, Univ. Roma, Tor Vergata), H.M. Hohenegger (Univ. Roma) și prof. A. Lamarra; ei au descoperit 11 pagini de manuscris, cuprinzând observații critice ale tânărului Grube asupra textului kantian, care însumează 6 pagini de text.

A doua zi a Congresului s-a deschis cu conferința plenară ținută de Inga Römer (Univ. Grenoble, Alpes), cu titlul: „De la ontologia temporală la metafizica practico-dogmatică. Kant critic al lui Heidegger”. Ea a marcat trecerea de la ontologia critică a *Criticii rațiunii pure* la o metafizică specială, care este o metafizică interpretată în termeni ontologici. Prin ea, Kant a ajuns un critic, *avant la lettre*, al lui Heidegger. La secțiunea *Filosofie practică I*, Margit Ruffing (Univ. Mainz), în conferința „Metafizica drept știință a moralei la Kant”, a vorbit despre aplicarea metodei transcendente la metafizica moravurilor, pe baza *Prolegomenelor* și a *Metafizicii moravurilor*. A rezultat astfel o teorie morală divergentă față de teoria epistemologică, datorită diferenței de principii. Asupra acestei transformări metafizice au pus întrebări G. Zöller (dacă este posibilă extinderea filosofiei transcendente în domeniul metodei) și subsemnata (dacă perechea Dumnezeu-lume din *Opus postumum* se regăsește în *Întemeierea metafizicii moravurilor*). M. Thisted (Univ. Buenos Aires) s-a referit la „Semnificația, funcția și structura ontologiei critice în *Fortschritte der Metaphysik* de I. Kant”. Tinca Prunea i-a cerut să precizeze progresul de la *Fortschritte* la prima *Critică*, iar G. Zöller la a doua *Critică*. Răspunsul a fost, în primul rând, diferența de orizont și, în al doilea rând, suprasensibilul din punct de vedere practic. Günther Zöller (Univ. München), în conferința video „*Altera prima philosophia*. Kant despre principiul generic al celor două părți ale *Metafizicii moravurilor*”, a afirmat că „a voi” și „a acționa” leagă cele două părți ale lucrării (juridică și morală). Conformitatea cu legile este dată drept conceptul fundamental al formalismului kantian; el este asemănător imperativului categoric. Latinescul *legalitas* a dus la germanicul *Legalität*. S-a precizat că în *Dicționarul* din secolul al XVIII-lea, termenul *Gesetzmäßigkeit* lipsește. Conferința a suscitat numeroase discuții venite de la: subsemnata, I. Römer, M. Ruffing, M. Lequan, H. Bloome, asupra localizării elementelor metafizice în prima *Critică* (răspuns: Canonul rațiunii pure), sursele tranziției de la *legalitas* la *Gesetzmäßigkeit*, compatibilitatea metafizicii dogmatice cu cea a moravurilor?, neunificarea conceptului *Legalität* în cele două părți ale *Metafizicii moravurilor*, fundamentul semantic al distincției *Gesetzmäßigkeit* și *Legalität*. S-a răspuns că termenul vechi era *Legalism*.

În continuarea celei de-a doua zile a Congresului SEKLF a avut loc conferința plenară ținută de prof. Violeta Waibel (Univ. Viena), „Sistem – organizare – *autopoiesis*. Rațiune, facultate reflexivă la Kant și o perspectivă à la Varela/Maturana”, moderată de Sophie Grapotte. A fost întreprinsă o extindere a sistemului principiilor în cea de-a treia *Critică*, cu referire la interpretările date de Humberto Maturana și Francisco Varela. A rezultat o teleologie a naturii, care își dă sieși legea. Au urmat ședințele paralele, dintre care am selectat *Receptarea posterității I*. Tinca Prunea Bretonnet

(Univ. București), în conferința „Kant și ontologia după Nicolai Hartmann”, a expus teoria ontologică originală a postkantianului german, pentru care problema cunoașterii este o problemă metafizică, diferită de psihologie; ea cere întoarcerea la metafizica kantiană. Contribuția lui Hartmann constă în evidențierea unei noi dimensiuni a filosofiei critice, afirmând că orice critică se face în vederea unei metafizici viitoare. Întrebarea subsemnatei s-a referit la direcția metafizică vizată, cuprinsă în relația fenomen-numen. G. Zöller a fost preocupat de relația lui N. Hartmann cu național-socialismul. O altă contribuție asupra aceluiași neo-kantian a fost a lui G. D'Anna (Univ. Catholică Sacro Cuore), care, în „Din direcția idealismului și realismului». Nicolai Hartmann și ceea ce «rămâne» din filosofia kantiană”, a vorbit despre actualizarea gândirii kantiene în afara realismului sau empirismului. Hartmann, la fel ca H. Cohen, s-a preocupat de recuperarea obiectului ontologic, menținând ontologia distinctă de gnoseologie. Întrebarea subsemnatei a purtat asupra indeterminării platonice între idealism și realism, respectiv dacă ea dă seama asupra direcției metafizicii kantiene, preluate de Hartmann. Răspunsul a fost: întoarcerea la realism. Tinca Prunea a chestionat asupra receptării sistemului kantian. F. Orecchio (Univ. Roma Sapienza) a expus video comunicarea „Statutul ontologic al lumii. Critica lui Karl Löwith a idealismului transcendent al lui Kant și reducția husserliană”, în care a dat o interpretare fenomenologică a idealismului transcendent, receptat de cei doi postkantieni. Subsemnata i-am cerut să precizeze statutul metafizic al lumii, în relația sa cu omul ca ființă (*to on*). Tinca Prunea l-a întrebat: cum putem re-monderniza omul? printr-o întoarcere la concepția greacă asupra cosmosului. G. D'Anna a cerut explicații asupra aspectului etic la K. Löwith.

Ziua a doua, 29 septembrie, s-a încheiat cu Adunarea generală a SEKLF, prezidată de Mai Lequan, cu membri prezenți și online. S-au primit noi membri, între care noul președinte al Kant Gesellschaft, D. Heidemann. S-a discutat participarea la viitorul Congres Internațional Kant, Kaliningrad, aprilie 2024, precum și a posibilității unei mai bune puneri în valoare a limbii franceze; în condițiile în care la astfel de manifestări internaționale, terenul limbii franceze scade treptat, iar la ultimul Congres Kant de la Oslo, 2019, au fost numai 3 comunicări în această limbă. S-a vorbit despre posibilitatea venirii din partea organizatorilor a unui „cadou” al unei mese rotunde în limba franceză. D. Sardinha, reprezentant al Societății Kant de Limbă Spaniolă, a fost de părere ca fiecare să vorbească în limba lui. V. Waibel a vorbit despre utilitatea varietății limbajelor, subliniind totodată că la congresele internaționale este mai puțin benefică. G. Motta a ridicat și problema necesității întăririi limbii germane la congresele mondiale, care pierde, de asemenea, teren în fața atotputernicei limbi engleze. D'Anna s-a exprimat că, în contextul internaționalizării, este necesară coexistența celor trei limbi principale. L. Boyer a pus problema posibilității de plătere a traducerilor. Mai Lequan a supus la vot existența unei mese rotunde în franceză, cu posibilitatea de traducere în limbile române. Au rezultat 18 voturi pentru, 2 abțineri și 1 contra. A fost omagiat acad. E. Moutsopoulos, care în anul 1996 a organizat la Atena al III-lea Congres al SEKLF. S-au făcut propuneri de candidaturi pentru următoarele congrese: 1) G. Motta și V. Waibel: Viena, cu titlul „Arta și artele”; 2) J.P. Teruel: Valencia, 2025 sau 2027, „Epistolar Kant”; 3) G. Basile: Boston, fără temă anunțată; 4) Tinca Prunea: București, 2029, proiect finanțabil, „Majoritate, autonomie”; 5) C. Calamé: Lausanne, „Educație, pedagogie”; 6) Nuria Sanchez Madrid: Madrid, 2031. Viena s-a bucurat de 23 de voturi și s-a adjudecat. Sophie Grapotte, secretara și trezoriera SEKLF, a expus bilanțul până în luna septembrie 2021, care este de 8.800 Euro.

A treia zi a Congresului SEKLF a început cu conferința plenară a prof. Dietmar Heidemann (Univ. Luxemburg, președinte al Kant-Gesellschaft), intitulată „Kant și metafizica non-științifică”. El și-a construit conferința asupra unității subiectivității, provenită din ireductibilitatea capacităților de cunoaștere, ceea ce nu poate duce la un monism cognitiv, ci la dualismul intelectului și rațiunii, în colaborare cu sensibilitatea. S-a subliniat totodată semnificația dualismului puterilor (facultăților) de cunoaștere pentru metafizică; metafizica lui Kant este, deci, o metafizică a puterilor sau a facultăților. Conferința plenară a fost urmată de sesiuni paralele de comunicări. La secțiunea *Receptare și posteritate II*, L. Fosatti (Univ. Sacro Cuore), în comunicarea „Kant și Bolzano. O «istorie dublă»”, a subliniat dezvoltarea lui Bolzano în tradiția dualismului austriac; el a beneficiat atât de o formație matematică, cât și de una teologică, care l-au plasat la baza filosofiei analitice austriece și a neopozitivismului. Filosofia este, după el, o știință a tuturor conexiunilor posibile, în scopul de a deveni mai înțelepți. Ceea ce îl unește pe Bolzano de gândirea kantiană este asimilarea

Iluminismului. Pe acest fond, el a oferit o alternativă la problema ontologică kantiană. V. Waibel l-a întrebat despre *Wissenschaftslehre* (1837) și despre rolul jucat de Fichte în conturarea personalității sale filosofice. G.P. Basile a cerut (online) explicații asupra lecturii morale a religiei la Bolzano. Elisabeth Lefort (Univ. liberă Bruxelles), în comunicarea „Problema alterității la Kant: critica lui Merleau-Ponty”, a subliniat teoria drepturilor omului, problema existenței celui alt, unde este remarcată o „porozitate” între subiect și obiect”. Subsemnata a chestionat asupra filonului metafizic al lui Merleau-Ponty în contextul teoriei sale a cunoașterii. G. Zöller a chestionat vorbitoarea asupra averroismului posibil al lui Kant. G.P. Basile (Boston College) s-a exprimat video asupra lui „Kant și filosofia existenței a lui Jaspers”, expunând două modele de transcendență a absolutului. În continuarea ideii separării subiectului de obiect la Jaspers, G. Zöller a pus problema conexiunii cu antropologia în Germania. La secțiunea *Metafizică și experiență*, moderată de G. Motta, Rodica Croitoru (Academia Română) a prezentat comunicarea „Tranziția *Opusului postum* de la metafizică la fizică”. A fost evidențiată schimbarea de direcție de la *Critica rațiunii pure* la *Opusul postum*, respectiv de la traseul cunoașterii începute cu experiența către metafizică, la metafizica devenită doar o ramură a filosofiei transcendente. Această pierdere a poziției are loc pentru că sistemul filosofiei transcendente trebuie să se încheie prin acordul principiilor metafizice, care sunt *a priori*, cu principiile fizicii, care sunt empirice, realizând astfel unitatea sistemului. Tina Prunea a adresat întrebările: 1) cum pot fi traduși cei patru termeni prin care Kant desemnează filosofia naturii (*Naturwissenschaft*, *Naturkunde*, *Naturlehre*, *Naturgeschichte*), despre care el spune că pot trece drept identici; și 2) în ce măsură l-a preluat Kant pe Newton? Răspunsul a fost că, deși primii doi termeni desemnează „știința naturii”, diferența care se poate face între ei este că primul poate fi tradus la singular, pentru că însuși Kant îl dă ocazional ca *scientia naturalis*, iar al doilea la plural, pentru că există mai multe științe ale naturii pe lângă fizică, care sunt biologia și chimia. Al treilea poate fi tradus ca „doctrină a naturii”, iar la ultimul ne putem folosi de semnificația sa istorică. În ceea ce privește mecanica lui Newton, ea a dat cadrul general al fizicii pe care a folosit-o Kant, dar cu unele modificări, datorate necesităților sistemului său. În primul rând, s-a eliminat rolul metafizic al spațiului și timpului și s-au exclus forțele motrice din spațiul vid (pentru că el nu este un obiect al experienței).

Congresul s-a încheiat cu conferința plenară ținută de Angelica Nuzzo (City Univ. New York, Brooklyn College), intitulată „Gândirea sfârșitului. Sfârșitul tuturor lucrurilor de Kant”. Ea s-a exprimat în limba engleză, video, asigurând traducerea în limba franceză prin copii distribuite în sală. Tema conferinței a fost eseul kantian din anul 1794, *Das Ende aller Dinge*, unde problematica metafizică și cosmologică speculativă se îmbină cu mize morale și religioase ale rațiunii practice, punând în lumină dezvoltarea istoriei umane și a culturii. Întrucât nu există cunoaștere pozitivă asupra stărilor negative, pe care ni le provoacă gândirea sfârșitului lumii, noi putem să îi dăm o conotație pozitivă prin posibilitatea de a gândi judecata din urmă ca o altă ordine; respectiv, sfârșitul nu va marca ultima zi, ci o altă zi (mai bine spus *o altfel de zi*). Aceasta este o posibilitate practică. Pentru că ideea de scop este legată de ideea de eternitate, *Endzweck*, scopul final este de neatins. Este abordată relația dintre prima antinomie din prima *Critică* și ideea de scop/sfârșit al tuturor lucrurilor, care – după autoare – ar putea reprezenta, pentru Kant, un fel de „antinomie cosmologică”.

Încheierea Congresului. Dineul de închidere a avut loc într-un cadru armonios și colegial la un restaurant cu specific local, din perimetrul campusului universitar. Organizatorii au oferit, cu generozitate, cele trei prânzuri la cantina Universității. Este o mare reușită ca, în aceste condiții de restricții sanitare, să se poată organiza un congres cu aproximativ 45–50 de persoane prezente (în general din Europa) și alte 8–10 online (în general din cele două Americi). Prin calitatea contribuțiilor, ca și a intervențiilor, Congresul SEKLF se înscrie între cele mai valoroase congrese de filosofie din ultimii ani. La reușita sa a contribuit efortul susținut al dr. Gualtiero Lorini, care împreună cu familia a avut soluții la toate problemele, fie umane, fie tehnice, fiind peste tot unde era nevoie.

Biblioteca Universității Catolice Sacro Cuore, care nu este numai teologică, ci și filosofică și psihologică, a primit din partea subsemnatei, ca donație, un exemplar din versiunea românească apărută în anul 2019, a *Criticii rațiunii pure* de Imm. Kant, în traducerea și cu aparatul critic al subsemnatei.

Rodica Croitoru

COLOCVIUL NAȚIONAL *NICOLAE BAGDASAR: TEORII ALE ADEVĂRULUI*

Pe 28 mai Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, prin Departamentul de Istorie a filosofiei românești, a organizat un Colocviu la 50 de ani de la trecerea în eternitate a unui important filosof român contemporan, Nicolae Bagdasar. Una dintre cele mai semnificative contribuții în filosofie ale acestei personalități a fost în teoria cunoașterii; acesta este motivul pentru care evenimentul a avut ca temă teoriile adevărului așa cum au fost studiate de către Nicolae Bagdasar în lucrarea *Teoria cunoștinței*.

Tema propusă a suscitat interesul a numeroși cercetători din Institut și din alte centre de cercetare din țară. Faptul că această întâlnire a avut loc online, din cauza pandemiei, nu a afectat schimbul de idei; acesta s-a dovedit fructuos conjugând interesul interpretativ pentru opera lui Bagdasar cu acela pentru contribuțiile în privința teoriei adevărului ale altor autori români sau străini. Cei care doresc să aprofundeze cunoașterea rezultatelor Colocviului pot face acest lucru parcurgând articolele din *Studii de Istoria Filosofiei Românești*, XVII, *Teorii ale Adevărului*. În această succintă prezentare nu pot fi aduse în atenția cititorului decât ideile principale susținute de fiecare dintre participanți.

Constantin Stoenescu (București) face o lectură critică a empirismului consecvent al lui John Stuart Mill folosind întâmpinările formulate de către Nicolae Bagdasar la adresa teoriei cunoașterii a filosofului britanic. Ionuț Isac (Cluj Napoca) studiază relația dintre adevăr și ficțiune în metafizica lui Lucian Blaga recurgând la critica acestei relații făcute de către Dumitru Isac, urmând metodologia epistemologică a lui Nicolae Bagdasar. Titus Lates (București) a prezentat problema obiectului cunoștinței așa cum apare ea atât în lucrările publicate antum de către Bagdasar, cât și în cursurile acestuia. Eugeniu Nistor (București/Târgu-Mureș) a studiat modul în care Nicolae Bagdasar analizează teoria cunoașterii a lui Lucian Blaga. Sabin Totu (București) a investigat concepția lui Nicolae Bagdasar despre cunoaștere în filosofia clasică greacă. Mona Mamulea (București) a analizat, folosind elaborările lui Bagdasar despre importanța metodei în epistemologie, felul în care a fost receptată în România la sfârșitul secolului XIX prin intermediul lui Titu Maiorescu disputa generată de Du Bois-Reymond în privința *ignorabimus*. Viorel Cernica (București) studiază concepțiile despre dat ale lui Bagdasar, Florian și Marion pornind de la capitolul despre pozitivism din *Teoria cunoștinței*. Marian George Panait (București) analizează relația dintre adevăr și politică argumentând în favoarea conjuncției dintre cunoaștere și democrație. Marius-Augustin Drăghici (București) face o analiză a lucrării *Teoria cunoștinței* din perspectivă pragmatică, aducând la suprafață presupuziții tacite ale susținerilor lui Bagdasar. Cătălin Stănculescu (Craiova) prezintă, pornind de la analizele realizate de Bagdasar, relația dintre adevăr și predicție în filosofia lui Constantin Noica. Mihai Popa (București) studiază felul în care Vasile Conta definește adevărul și cunoașterea evidențiind ce semnificații au acestea pentru teoria istoriei.

Fiecare intervenție a prilejuit întrebări și dezbateri prin care s-au aprofundat ideile prezentate și s-a evidențiat că există asemănări de familie ale filosofiei românești în studierea cunoașterii și a teoriilor adevărului.

M.G. Panait

COLOCVIUL NAȚIONAL SIR WILLIAM DAVID ROSS ȘI ARISTOTELISMUL TIMPULUI SĂU

Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române a omagiat personalitatea și opera lui Sir William David Ross la împlinirea a 50 de ani de la moartea sa prin organizarea unui Colocviu în data de 3 iunie 2021. Șerban N. Nicolau și Ion Tănăsescu, din partea Departamentului de Istorie a Filosofiei Universale, au fost organizatorii acestei întâlniri care, din motivele sanitare cunoscute, a avut loc online. Cunoscute fiind prodigioasa activitate de traducător și de editor al operei aristoteliciene, dar și scrierile etice ale filosofului britanic, tematica propusă a urmărit să evidențieze contribuțiile lui Ross în legătura lor cu filosofia lui Aristotel și cu alte lecturi ale acesteia în epocă. Lucrările prezentate, într-o formă augmentată și îmbunătățită, vor fi publicate în *Studii de istorie a filosofiei universale*; astfel, cei doritori vor putea avea o imagine aprofundată despre colocviu; în acest *compte-rendu* pot fi expuse doar sumar ideile autorilor.

Ion Tănăsescu (Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”) studiază renașterea aristotelismului în secolul XIX, contribuția lui Franz Brentano în această direcție și influența pe care filosoful german a exercitat-o asupra studiilor întreprinse de către Ross atât asupra textelor lui Aristotel, cât, mai ales, asupra elaborărilor etice ale acestuia, știut fiind că Ross se află în dialog cu Brentano și școala acestuia.

Savu Totu (Universitatea din București, Facultatea de Filosofie) a propus, pornind de la studiile aristoteliciene, o temă de reflecție provocatoare, anume studierea relației dintre limbajul filosofic așa cum este el realizat în diferite lucrări și „limba gândirii”, un demers subiacent oricărei întrupări a filosofiei într-un text.

Marin Bălan (Universitatea din București, Facultatea de Filosofie) a făcut o deosebit de laborioasă trecere în revistă a manuscriselor pe care le-a folosit Ross în editarea *Metafizicii* aristoteliciene, insistând asupra cărții *Beta* și aporiilor metafizicii. Șerban N. Nicolau (Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”), folosind experiența sa de traducător din Aristotel, investighează felul în care Ross interpretează logica aristoteliciană.

Mircea Dumitru (Academia Română, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”) tratează despre *philia* ca forță pe care se întemeiază morală și comunitatea la Aristotel, dar depășește acest cadru studiind deschiderile pe care le are termenul *iubire* în creștinism și înfruntă provocarea unei tratări formale a relației de iubire.

Marian Panait (Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”) studiază teoria etică a lui Ross în relația ei cu trei contexte, opera lui Aristotel, intuiționismul etic britanic și renașterea aristotelismului în cultura de limbă germană.

Comunicările susținute au prilejuit întrebări, discuții vii și dezbateri în jurul tematicii lor comune, stimulându-i pe autori la a-și dezvolta ideile, în vederea publicării, pe baza dialogului purtat.

M.G. Panait

TRIBUTE COLLOQUIUM TO JOHN RAWLS

În zilele de 10 și 11 septembrie 2021, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române a găzduit – organizat de către Departamentul de Epistemologie și Etică – un Colocviu cu participare internațională dedicat împlinirii unui secol de la nașterea lui John Rawls și a 50 de ani de la publicarea lucrării *A Theory of Justice*. Din cauza situației pandemice, evenimentul a avut loc online. Datorită prezenței unor cercetători din străinătate a fost necesară organizarea unui secțiunii în limba engleză; de asemenea, organizatorii au considerat că, dat fiind numărul mare de cercetători români, este potrivită organizarea unei secțiuni mai ample în limba română; prezența unui număr important de cercetători a impus organizarea colocviului pe parcursul a două zile. Versiuni optimizate ale diverselor intervenții sunt în curs de publicare în *Revista de filosofie* și în *Studii de epistemologie și de teorie a valorilor*.

Secțiunea în limba engleză. Julian Stern (Lincoln) a susținut *keynote speech* propunând o lectură a ideilor lui Rawls prin raportarea lor la leviatan, la puterea politică așa cum este descrisă de Hobbes, la prietenie în accepția lui Aristotel și la ideile lui John Macmurray despre comunitate. Marian George Panait (București) a analizat critic pretenția lui Rawls de a își așeza teoria dreptății în descendență kantiană. Eric Gilder (Port Moresby) folosind o comparație între Rawls și Perelman a analizat condițiile de posibilitate ale dreptății aplicate într-o meritocrație. Yan Browne (London) a studiat Brexitul din perspectiva modului în care conceptul de *public reason* este dezvoltat în opera lui John Rawls. Viorella Manolache (București) a investigat unul dintre aspectele cele mai provocatoare ale personalității lui Rawls, angajamentul său religios în contextul interesului pentru filosofia politică. Henrieta Anișoara Șerban (București) a construit o perspectivă originală asupra dreptății ca echitate drept un pragmatism principal.

Secțiunea în limba română. Marius Dobre (București) a propus o perspectivă critică asupra înțelegerii dreptății de către Rawls întemeindu-și poziționarea pe analiza unor puncte de articulație ale teoriei rawlsiene a dreptății. Gheorghe Dănișor (Craiova) a argumentat că în absența unei întemeieri metafizice constructivismul rawlsian este expus unei demonstrații circulare. Claudiu Baci (București) tratează despre felul în care Rawls îl înțelege pe Hegel într-o problemă fundamentală studiată de aceste din urmă, anume libertatea înțeleasă în mod concret pe seama evoluției sale istorice și prin asumarea angajamentelor metafizice. Pompiliu Alexandru (Târgoviște) a investigat care sunt presupuzițiile și limitările de natură epistemologică în privința definirii dreptății de către Rawls la conjuncția dintre societate și individ. Sergiu Bălan (București) a făcut o critică a definiției rawlsiene a dreptății pornind de la conceptul de egalitate de șanse și de la realitatea diferențelor de pregătire și talent la nivelul membrilor unei organizații. Dana Maria Diaconu (Timișoara) a reconstruit teoria dreptății a lui Rawls pornind de la conceptele de *fair cooperation*, *overlapping consensus* și *enlightened self interest*. Lorena Stuparu (București) a analizat ideile lui Rawls apelând la lectura pe care i-o face Ricoeur utilizând conceptele de iubire și dreptate. Mihai Popa (București) a interpretat teoria dreptății a lui Rawls din perspectiva afirmării valorii vieții individului uman. Gabriela Tănăsescu (București) a studiat felul în care este revizuită teoria dreptății rawlsiană din perspectiva comunitară propusă de Michael Sandel. Ovidiu Grama (București) a analizat multiplele roluri pe care le joacă echilibrul reflectiv propus de Rawls ca instrument prin care se ajunge la principiile care constituie definiția dreptății. Cristina Alexandru (București) a investigat relația dintre poziția lui Rawls în privința construcției societății și teoria dreptății a acestuia, punându-le pe ambele sub semnul conjuncției

dintre real și utopic. Ileana Dascălu (București), pornind de la ideile lui Rawls și folosind instrumentalul aristotelician, studiază implicațiile aplicării acestora la cazul educației. Irina Frasin (București), referindu-se la ideile lui Rawls, studiază felul în care acestea pot fi extinse astfel încât să se formuleze o teorie a dreptății care să includă și ființele non-umane. Dan-Adrian Căramidariu (Timișoara) a analizat pe cazul unei soluții a Curții Constituționale a Germaniei referitoare la schimbările climatice problema dreptății intergeneraționale.

Comunicările prezentate au generat un susținut schimb de opinii, numeroase întrebări, constituind un puternic stimulent pentru continuarea și aprofundarea dialogului dintre participanți și alți specialiști.

M.G. Panait

INTERNATIONAL CONFERENCE *THE IDEA OF PHILOSOPHY AS SCIENCE WITHIN 19TH CENTURY THINKING*

În zilele de 16 și 17 septembrie 2021, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române (București) a găzduit, în organizarea Departamentului de Istorie a filosofiei universale, în special prin eforturile colegului Ion Tănăsescu, *Conferința Internațională* cu tema *Ideea de filosofie ca știință în gândirea secolului XIX*. Manifestarea s-a bucurat de o largă participare a unor renumiți specialiști din centre universitare de pe mai multe continente. Lucrările conferinței, desfășurate în limba engleză, au avut loc, din cauza pandemiei, online. Conferința a fost organizată pe cinci sesiuni fiecare având ca structură o prelegere plenară urmată de două sau trei comunicări.

Există în intenția organizatorilor publicarea unui volum care să includă comunicările prezentate, îngrijite corespunzător pentru forma tipărită. În cele ce urmează, este prezentată doar succint ideea principală avansată de fiecare autor (acolo unde este cazul va fi indicat și caracterul de lectură plenară a contribuției autorului respectiv).

Michel Bourdeau (Paris; lectură plenară) a formulat pe seama analizei filosofiei lui Auguste Comte un răspuns la întrebarea dacă este nevoie de o filosofie mai științifică sau de o știință mai filosofică; în opinia autorului a doua opțiune este cea corectă. Marius Augustin Drăghici (Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, București), pornind de la maxima kantiană a necesității transformării metafizicii în știință, studiază felul în care în secolul al XIX a fost realizat acest program și măsura în care acesta influențează pozițiile de astăzi despre metafizică și știință. Marian George Panait (Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, București) analizează, pe cazul unei comparații între ideile lui Newman și acelea ale lui Mill, încercările din mediile catolice de a arăta că nu există contradicție între referatul biblic și știința modernă, respectiv că teologia poate fi construită ca știință.

Nicholas Capaldi (New Orleans; lectură plenară) investighează evoluțiile din secolele XVIII și XIX prin care s-au constituit științele naturii și cele sociale cu scopul de a arăta dacă și în ce condiții filosofia are încă un rol în universul intelectual. Arnaud Dewalque (Liege) folosește modelul *analysandum-analysis-analysans* pentru a arăta că există un progres de la empirismul lui Bentham la acela a lui Mill și Brentano întrucât cei din urmă acceptă mai multe ingrediente de felul experienței în *analysans*. Constantin Stoenescu (București), pornind de la două modalități opuse de a înțelege percepția, ca întreg (Hamilton), respectiv ca părți (James Mill), analizează critic argumentele lui John Stuart Mill în favoarea celei de a doua opțiuni și măsura în care această opțiune este în acord cu felul în care J. St. Mill schițează știința despre natura omului.

Susan Kranz Gabriel (New Hampshire; lectură plenară) răspunde întrebării dacă filosofia poate să fie o știință empirică pe seama unei comparații între modul în care o gândesc pe aceasta Brentano (exigența ca metoda filosofică să fie empirică nu exclude întrebările despre Dumnezeu, suflet), respectiv Wittgenstein (filosofia ca analiza limbajului care exclude metafizicul). Ion Tănăsescu (Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, București) analizează modul în care Brentano aplică angajamentele sale pentru monismul metodologic și particularismul metodologic la studierea psihologiei empirice, respectiv psihologiei descriptive, pornind de la datele percepției interne. Carlo Ierna (Nijmegen) argumentează că modul în care abordează filosofia matematicii și rolul matematicii în metoda științifică, respectiv felul în care se poziționează față de renașterea aristotelismului în filosofia germanofonă din secolul XIX sunt principalele caracteristici împărtășite de discipolii lui Brentano.

Riccardo Martinelli (Trieste; lectură plenară) analizează concepția lui Carl Stumpf despre relația dintre filosofie și științe conform căruia filosofia este metodologic independentă atât de științele naturii, cât și de cele ale spiritului, filosofia fiind postștiințifică. Alexandru Bejinariu (București) studiază relația dintre fenomenologia lui Husserl și psihologia descriptivă a lui Brentano pentru a clarifica statutul a priori-ului la Husserl. Mircea Dumitru (București) analizează distincția propusă de Frege între sens și semnificație, precum și rolul acesteia în fundamentarea unei concepții științifice a filosofiei în dialog cu alte teorii din spațiul germanofon de la finalul secolului XIX.

Eric S. Nelson (Hong Kong; lectură plenară) analizează ideea lui Dilthey despre filosofie ca știință înțelegând prin aceasta reflecția asupra contextelor și propriei persoane, stabilind clar determinările și limitările acestora. Alina Noveanu (Cluj) analizează concepția lui Schopenhauer despre tensiunea dintre evidență/percepție intuitivă și dubla cunoaștere oferită de propriul corp ca o anticipare a descripției fenomenologice. Cyril McDonnell (Maynooth) analizează argumentele lui Kierkegaard împotriva încercărilor, pre și postkantiene de a trata în termeni metafizici sau științifici despre existența lui Dumnezeu, aceasta fiind doar obiect de credință. Claudiu Baci (Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române, București) investighează felul în care Kant a stimulat distrugerea modului tradițional de a face filosofie, deschizând calea portretizării de către Nietzsche a acesteia drept *gaia scienza*.

Dialogul dintre participanți, numeroasele întrebări și răspunsurile lor, discuțiile dintre specialiști au oferit deschideri către noi interogații și continuarea contactelor pe această temă.

M.G. Panait

TREI MANIFESTĂRI CULTURAL-FILOSOFICE DESFĂȘURATE LA TÂRGU MUREȘ ÎN 2021

1. FESTIVALUL INTERNAȚIONAL „LUCIAN BLAGA”, EDIȚIA A XXI-A

Cea de-a XXI-a ediție a Festivalului Internațional „Lucian Blaga”, de la Târgu Mureș, organizat de Societatea Scriitorilor Mureșeni și Editura Ardealul, s-a desfășurat în zilele de 12–15 august a.c., sub egida de onoare a Academiei Române – prin reprezentanții autorizați ai Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” (Târgu-Mureș), manifestarea bucurându-se de parteneriatele ei tradiționale, statornicite de-a lungul vremii, cu Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Târgu Mureș, cu Primăria Municipiului și cu Studioul TVR Târgu Mureș.

Programul Festivalului a debutat joi, 12 august, cu primirea și găzduirea oaspeților, din țară și din străinătate. În ziua următoare, începând cu ora 10,00, la Teatrul de vară din Târgu Mureș, a avut loc deschiderea manifestării propriu-zise, prin alocuțiunile invitaților, în următoarea desfășurare: cercetătorul științific gr. I dr. Eugeniu Nistor, în calitate de moderator, a dat citire mesajului de salut al președintelui de onoare al manifestării: acad. prof. univ. dr. Gheorghe Vlăduțescu – Academia Română, București, urmând mesajul primarului Municipiului Târgu Mureș, Soós Zoltán, reprezentat de consiliera acestuia, Casandra Vasii; în continuare au luat cuvântul: Dorin Nistor – primarul Municipiului Sebeș, jud. Alba, CS I / prof. univ. dr. Cornel Sigmirean – directorul ICSU „Gh. Șincai”, prof. univ. dr. Mircea Buruian – membru al Academiei Oamenilor de Știință / UMFST Târgu Mureș, conf. univ. dr. George David – Universitatea „Titu Maiorescu” București și prof. Gheorghe Vințan – președintele-fondator al Asociației culturale „Juan Ramon Jimenez și Lucian Blaga”, din Madrid (Spania). S-a păstrat un moment de reculegere în memoria regretatului acad. / prof. univ. dr. Alexandru Surdu, nelipsit de la edițiile anterioare ale Festivalului târgumureșean „Lucian Blaga”, în ultimul deceniu, fost președinte al Secției de Filosofie, Psihologie, Teologie și Pedagogie și vicepreședinte al Academiei Române, trecut la cele veșnice (1938–2020).

În cadrul primei părți a Sesiunii de comunicări științifice, intitulată *Lucian Blaga – poezie, dramaturgie, filosofie*, CS I / prof. univ. dr. Cornel Sigmirean – directorul ICSU „Gh. Șincai” Târgu Mureș – a susținut comunicarea în plen: *Geneza operei lui Lucian Blaga „Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea”*, pentru ca apoi, după o pauză de cafea, să fie susținute, în continuare, următoarele comunicări științifice: dottore Fabio Melano (Milano, Italia) – *Opera blagiană și exegeza ei în limba lui Dante*; preot dr. Emanuel Sorin Bugner (Linz, Austria) – *Un punct de vedere filosofico-teologic asupra kantianului „das Ding an sich” în epoca poliantropismului contemporan*; prof. Nadia Mitrea (Centrul Cultural „Lucian Blaga” Sebeș) – *Mirajul personajelor feminine în construcția dramaturgică blagiană*; conf. univ. dr. George David (Universitatea „Titu Maiorescu”, București) – *Spațiul mioritic blagian ca element de identitate națională*; dr. Marian Nencescu, scriitor (USR – București) – *De la istoriografie, la „Ființa istorică”. Considerații despre filosofia istoriei, în opera lui Lucian Blaga*; dr. Mihai Ardelean (LSM, Târgu Mureș) – *Absența spiritului blagian din mentalul colectiv și consecințele actuale ale acestui absenteism: rătăcirea eonică*; preot prof. dr. Aurel Hancu (Liceul Tehnologic Târnăveni) – *Perspectiva sacrului în receptarea operei lui Lucian Blaga*; CS I dr. Eugeniu Nistor (Institutul de Filosofie și Psihologie „C. Rădulescu-Motru”, București) – *Concepte și categorii estetice în filosofia lui Lucian Blaga*; prof. Gheorghe Vințan (Madrid, Spania) – *„Metafizica, demonică patimă” – în viziunea lui Lucian Blaga*; conf. univ. dr. Maria Dorina Pașca

(UMFST Târgu Mureș) – *Pragul ușii – spațiul sacru la Lucian Blaga*; conf. univ. dr. Iacob Coman (Facultatea de Teologie, București) – *Sensul „răsăritean” în filosofia poetică a lui Lucian Blaga*; lector univ. dr. Marius Pașcan (UMFST – Facultatea de Științe și Litere, Târgu Mureș) – *Lucian Blaga și activitatea sa politică*; lector univ. dr. Angela Precup (Universitatea de Arte Târgu Mureș) – *Exegeza operei lui Lucian Blaga în revista de literatură și filosofie „Târnava*; prof. dr. Nicolae Victor Fola (Liceul Tehnologic Târnăveni) – *Lucian Blaga, Oswald Spengler și stilul cultural*; prof. dr. Constantin Nicușan (Gimnaziul „Nicolae Bălcescu”, Târgu Mureș) – *Unitatea dintre cunoaștere, cultură și valoare în spațiul filosofiei blagiene*; prof. dr. Lucreția Bogdan Ința (Gimnaziul „Alexandru Ioan Cuza”, Târgu Mureș) – *Transcendență și limită în teatrul blagian. Studiu de caz: „Meșterul Manole”*; prof. dr. Valeria Cioata (Liceul Vocațional de Artă Târgu Mureș) – *Universul liric al lui Lucian Blaga*; masterand Manuel Avram Ienciu (Revista *Izvoare filosofice*, Târgu Mureș) – *Dimensiunea temporală în filosofia blagiană*.

Lectura publică a acestei ediții, pusă sub același generic blagian „*Pod peste Mureș...*”, a fost ilustrată de membrii și colaboratorii Filialei Târgu Mureș a Uniunii Scriitorilor din România, prezenți la manifestare, astfel au citit din lucrările proprii: Sorin Bugner, Lucreția Bogdan Ința, Iacob Coman, George David, Angela Fanea, Ioan Găbudean, Doina Găbudean, Aurel Hancu, Soril Miavoe, Ion Oltean, Maria Dorina Pașca, Marius Pașcan, Doina Pologea și Gheorghe Vințan.

În cadrul programului zilei a doua a Festivalului au fost lansate, prezentate și dăruite publicului-cititor mureșean câteva noi cărți, dintre care unele dedicate operei și personalității lui Lucian Blaga, astfel: Lucian Blaga – *Zamolxe, mister păgân*, ediție anastatică îngrijită de Eugeniu Nistor; Constantin Cubleşan – *Lucian Blaga, dramaturgul*; Eugeniu Nistor – *Lucian Blaga, biografia e destino, Saggi*, traducerea în limba italiană de Fabio Melano; de asemenea au mai fost prezentate cărți de: Vasile Bota (*Cronica în tranziție, III*), Ioan Găbudean (*Zăpezi răstignite*), Ioan Mașca (*Excelsior – Cenacul elevilor din liceele târgumureșene, 1972–1980. O poveste adevărată* – lansare postumă, realizată de editorul cărții), Gheorghe Vințan (Juan Ramon Jimenez – *Opere IV și V*) – toate apărute la Editura Ardealul din Târgu Mureș, precum și altele, publicate la diverse edituri din țară: Soril Miavoe (*Dopuri de plută*, Editura Rocart, București), Marian Nencescu (*Dialoguri confortabile*, Editura UZP, București), Cornel Sigmirean (*Școală, biserică, stat și națiune în istoria națiunii – omagiu profesorului Cornel Sigmirean la împlinirea vârstei de 65 de ani*, lucrare colectivă însumând aproape 1200 de pagini, grupând peste 80 de articole și studii istorice, aparținând tot atâtor autori, Editura Academia Română – Centrul de Studii Transilvane Cluj-Napoca). Moderatorii acestor secțiuni au fost: lectorul univ. dr. Marius Pașcan și profesorul dr. Constantin Nicușan. Momentele ceremoniale de acordare a premiilor și diplomelor au încheiat într-un tonus foarte bun cea de-a doua zi a manifestării culturale târgumureșene consacrată magului din Lancrăm.

În zilele următoare, Festivalul a continuat cu partea a II-a a sesiunii de comunicări științifice *Lucian Blaga* – poezie, dramaturgie, filosofie, desfășurată în aceeași locație (Teatrul de vară din Târgu Mureș), cu vizitarea unor obiective cultural-turistice și de agrement ale Municipiului de pe Mureș, precum și cu vizionarea, la sediul Editurii Ardealul, a expoziției de ediții Blaga rare, de reviste și cărți de exegeză blagiană, secvență care a și marcat închiderea celei de-a XXI-a ediții a Festivalului Internațional „Lucian Blaga”.

Comitetul științific internațional a avut următoarea componență: CS I / prof. univ. dr. Cornel Sigmirean, directorul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române, dottore Fabio Melano, din Milano (Italia) și prof. Ovidiu Constantin Cornilă, președintele Uniunii „Lucian Blaga” a Scriitorilor și Artiștilor Români din Madrid (Spania).

Partenerii media au fost: *TVR Târgu Mureș*; *Radio TV „Unirea” Viena* (Austria), precum și revistele: *Vatra, Izvoare filosofice, Târnava* (Târgu Mureș) și cotidianul local *Cuvântul liber*. A fost o ediție reușită, în ciuda restricțiilor și reținerilor de tot felul, iar comitetul de organizare al manifestării – Rozalia Cotoi, Bianca Costin și Olga Dozsa – și-a dovedit încă o dată priceperea și eficiența în aplicarea normelor de management cultural în vremuri de restriște pandemică.

2. COLOCVIILE REVISTELOR DE CULTURĂ ȘI DE ȘTIINȚE UMANISTE, EDIȚIA A VIII-A

În perioada 2-5 septembrie 2021, în spațiul generos al Teatrului de vară și la sediul Editurii Ardealul, Municipiul Târgu Mureș a fost gazda celei de-a VIII-a ediție a *Colocviilor revistelor de cultură și de științe umaniste și gala premiilor literare și filosofice* – în organizarea Societății Scriitorilor Mureșeni, în parteneriat cu: Primăria Târgu Mureș, Academia Română – Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” Târgu Mureș, Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Târgu Mureș. Prima zi a manifestării a fost consacrată primirii și cazării invitaților – directori și redactori-șefi de la diverse publicații din țară și străinătate.

Deschiderea festivă a manifestării a avut loc vineri, 3 septembrie, începând cu ora 10,00, prin cuvântările și alocuțiunile organizatorilor și invitaților. Tot atunci s-a dat citire mesajului dlui acad. prof. univ. dr. Gheorghe Vlăduțescu, președintele de onoare al manifestării. Printre vorbitori s-au numărat: cercetătorul științific pr. I / prof. univ. dr. Cornel Sigmirean – directorul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române, din Târgu Mureș; dr. George Vulturescu – redactorul-șef al revistei *Poesis* din Satu Mare; dr. Marian Nencescu – secretarul Filialei Presă Culturală din UZPR, București; prof. univ. Ovidiu Constantin Cornilă – directorul revistei *Cuvânt românesc*, din Madrid, Spania.

După o pauză de cafea, începând cu ora 11,30, în moderarea cercetătorului științific I dr. Eugeniu Nistor, președintele proiectului cultural-științific, au început lucrările *Colocviilor*, tema ediției fiind: *Situația actuală a revistelor de cultură și de științe umaniste* (Partea I), cu comunicarea în plen, susținută de prof. univ. dr. Iulian Boldea, critic și istoric literar, eseist, redactorul-șef al revistei „Vatra” – *Revista „Vatra” – 50*, urmând apoi comunicările științifice, susținute de: istoricul Cornel Sigmirean – redactor-șef la *Anuarul ICSU „Gh. Șincai”* (Târgu Mureș) – *Priorități științifice ale Anuarului ICSU „Gheorghe Șincai” Târgu Mureș*; scriitorul George Vulturescu – redactor-șef al revistei *Poesis* (Satu Mare) – *Actualitatea și viitorul revistelor literare*; scriitorul Olimpiu Nușfelean – director al revistei *Mișcarea literară* (Bistrița) – *Revistele literare și „echipele” de critici literari*; scriitorul Ovidiu Constantin Cornilă – director al revistei *Cuvânt românesc* (Madrid, Spania) – *Reviste de cultură românești din spațiul iberic*; scriitorul Adrian Lesenciuc – redactor-șef al revistei *Libris* (Brașov) – *La ce bun revistele literare în vremea rețelelor?*; scriitorul Eugeniu Nistor – redactor-șef al revistei *Izvoare filosofice* (Târgu Mureș) – *De la revista de filosofie și literatură „Târnava” la revista „Izvoare filosofice”*; scriitorul Marian Nencescu – redactor-șef al revistei *Detectiv cultural* (București) – *Presa culturală între finanțare și anonim*; publicistul și traducătorul Gheorghe Vințan – director al revistei *Dacica Latinitas* (Madrid, Spania) – *Revista de istorie, literatură, filosofie și arte „Dacica Latinitas”*; dr. Mihai Ardelean – *O amintire, din zori, la „Gazeta literară”*; prof. Nadia Mitrea – director al Centrului Cultural „Lucian Blaga” (Sebeș-Alba) – *Lucian Blaga – director al revistei „Saeculum”*; prof. Rodica Hăprean – referent la Centrul Cultural „Lucian Blaga” (Sebeș-Alba) – *Periodicele culturale și științifice ale Sebeșului*; scriitorul Constantin Nicușan – director al revistei *Mureșul cultural* (Târgu Mureș); Ioan Moldovan – referent la Direcția pentru Cultură (Satu Mare) – *Reviste culturale sătmărene*; publicistul dr. Virgil Pană – mulți ani redactor responsabil al revistei *Marisia* (Târgu Mureș) – *Revista de cercetări istorice „Marisia”*; publicistul dr. Nicolae Victor Fola – colaborator la reviste istorice și culturale (Târnăveni) – *Reviste istorice și culturale din Târnăveni*.

La lecturile publice, desfășurate sub genericul: „*Cetatea literară de pe Mureș...*”, au participat scriitorii invitați, membrii și colaboratorii ai Filialei Târgu Mureș a Uniunii Scriitorilor din România: Ovidiu Constantin Cornilă, Angela Fanea, Ioan Găbudean, Iacob Coman, Soril Miavoe, Olimpiu Nușfelean, Cătălin Varga, Gheorghe Vințan și George Vulturescu.

Au fost, de asemenea, prezentate cărți și publicații, de către autorii și editorii acestora. Dintre autorii și titlurile de cărți prezentate, amintim: Soril Miavoe – *Dopuri de plută*, Ovidiu Constantin Cornilă – *Dintr-o visare*, Olimpiu Nușfelean – *Unde așezăm plânsul copilului?*, Virgil Pană – *Momente de teatru românesc la Târgu Mureș consemnate de teatrologul Ioan Chereji*, Angela Fanea –

Lumina din umbră, Gheorghe Vințan, cu traduceri ale lui Juan Ramon Jimenez – *Opere IV și V* –, totul în moderarea scriitorilor Constantin Nicușan și Ioan Găbudean.

Lucrările au continuat, în ziua următoare, în aceeași locație, cu partea a doua a sesiunii de comunicări științifice. Iar duminică, 5 septembrie, începând cu ora 10,00, la sediul Editurii Ardealul din Târgu Mureș, participanții au putut viziona expoziția de reviste, într-un larg evantai al profilurilor domeniilor abordate (cultură, literatură, istorie, filosofie etc.)

Comitetul științific al manifestării a fost alcătuit din: CS I / prof. univ. dr. Cornel Sigmirean – director al ICSU „Gheorghe Șincai”, Târgu Mureș; prof. univ. dr. Iulian Boldea – UMFST – Facultatea de Științe și Litere Târgu Mureș; scriitorul Ovidiu Constantin Cornilă – director al revistei *Gând românesc* din Madrid, Spania. Iar partenerii media au fost revistele: *Vatra*, *Poesis*, *Mișcarea literară*, *Libris*, *Izvoare filosofice*, *Târnavă*, precum și cotidianul local *Cuvântul liber*.

3. SIMPOZIONUL NAȚIONAL „CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU”, EDIȚIA A VI-A

În perioada 9–12 septembrie 2021, Târgu Mureș a fost gazda celei de-a VI-a ediție a Simpozionului Național „Constantin Rădulescu-Motru”, care s-a desfășurat în organizarea Societății Scriitorilor Mureșeni, în parteneriat cu Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” Târgu Mureș al Academiei Române, cu sprijinul financiar al Primăriei Municipiului Târgu Mureș.

Prima zi a fost de primire a invitaților (specialiști în filosofie și psihologie, exegeți ai operei lui Constantin Rădulescu-Motru) și de rezolvare a unor probleme de organizare, pentru ca în ziua următoare, vineri, 10 septembrie, începând cu ora 10,00, la Teatrul de vară din Târgu Mureș să aibă loc deschiderea oficială – prin cuvântul organizatorilor și alocuțiunile oaspeților Simpozionului. Tot atunci s-a dat citire Mesajului dlui acad. prof. univ. dr. Gheorghe Vlăduțescu, de la Secția de Filosofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie a Academiei Române – *Președintele de onoare al Simpozionului*. Au mai rostit discursuri: CS II / Conf. univ. dr. Bogdan Danciu – secretarul științific al Institutului de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al Academiei Române (IFPAR), București; lector univ. dr. Marius Pașcan, de la UMFST – Facultatea de Științe și Litere „Petru Maior”, Târgu Mureș; prof. univ. dr. Mircea Buruian – UMFST Târgu Mureș, membru al Academiei Oamenilor de Știință din România și av. drd. Sorin Ardelean, președintele Asociației de Filosofie Dreptului, Brașov.

După o scurtă pauză de cafea, s-a desfășurat sesiunea de comunicări științifice: *Filosofia românească și Constantin Rădulescu-Motru*, inaugurată prin comunicarea în plen: *Suprafizică și energie în personalismul lui C. Rădulescu-Motru*, susținută de conf. univ. dr. Iacob Coman – de la Facultatea de Teologie, București. În continuare, rând pe rând, au prezentat comunicări: CS I dr. Eugeniu Nistor – IFPAR, București – *Polemicele și controversile lui C. Rădulescu-Motru cu Lucian Blaga*; CS II / Conf. univ. dr. Bogdan-Vasile Danciu – IFPAR și drd. Liliana Dumitrescu – Universitatea Politehnică București – *Importanța modelelor axiologice individuale în mediul organizațional*; avocat drd. Sorin Ardelean, președintele Asociației de Filosofie Dreptului, Brașov – *Perspective legitime în filosofia lui Constantin Rădulescu-Motru*; lector univ. dr. Marius Pașcan, de la UMFST – Facultatea de Științe și Litere, Târgu Mureș – *Constantin Rădulescu-Motru și „românismul”*; prof. dr. Constantin Nicușan, Târgu Mureș – *Dimensiunea vocației în accepția lui C. Rădulescu-Motru*; traducătorul Gheorghe Vințan, din Madrid (Spania) – *Constantin Rădulescu-Motru și ideologia statului român*; Cătălina-Anca Bârlea, București – *Relația Maioreșcu-Motru*; masterandul Manuel Avram Ienciu – *Considerații asupra românismului la C. Rădulescu-Motru* ș.a. Această secțiune a Simpozionului a fost moderată de conf. univ. dr. Bogdan-Vasile Danciu și CS I dr. Eugeniu Nistor.

În continuarea programului, în cadrul lecturilor publice au citit din lucrările proprii scriitorii prezenți, membri și colaboratori ai Filialei Târgu Mureș a Uniunii Scriitorilor din România – Sorin Ardelean, Constantin Nicușan, Ion Oltean, Gheorghe Vințan –, precum și a unor membri ai Cenaclului literar-artistic „Lucașfăruș”, din Târgu Mureș: Manuel Avram Ienciu, Lucreția Bogdan-Ința, Angela Fanea-Macarie și Gina Moldovan – în moderarea poetului și eseistului Constantin Nicușan.

Între cărțile lansate cu acest prilej au fost: *Manual de logică juridică*, elaborat de Felix Berriat Saint-Prix, volum tradus în românește și cu un studiu introductiv de Sorin Ardelean, apărut la Editura Ardealul din Târgu Mureș și *Volumul Simpozionului Național „Constantin Rădulescu-Motru” – culegere de studii (IV)*, coordonat de regretatul acad. Alexandru Surdu și CS I Marius Dobre, publicat la Editura Academiei Române, București.

Alte „momente” semnificative ale Simpozionului le-au constituit: prezentarea filmului documentar *Carte veche bisericească*, de către prof. univ. dr. Mircea Buruiian – despre începuturile scrisului în limba română și despre primele cărți românești tipărite (produs în regie proprie) și festivitatea decernării premiilor și diplomelor unor specialiști ai domeniului și unor personalități ale culturii românești.

Discuțiile și dezbaterile pe tema lansată în cadrul acestei ediții, *Filosofia românească și Constantin Rădulescu-Motru*, au continuat și în zilele următoare, până duminică, 12 septembrie, ultima zi a Simpozionului când, începând cu ora 11,30, la sediul Editurii Ardealul din Târgu Mureș s-a deschis expoziția de ediții ale operei lui Constantin Rădulescu-Motru. Vizitarea principalelor obiective culturale și turistice ale Municipiului a constituit punctul final din programul Simpozionului, marcând închiderea ediției.

Comitetul științific al manifestării a fost constituit din specialiștii: CS I dr. Cornel Sigmirean, CS II Bogdan-Vasile Danciu și conf. dr. Iacob Coman; partenerii media în acest proiect fiind: *Studioul Radio România Târgu Mureș*, cotidianul *Cuvântul liber*, revistele culturale: *Vatra*, *Izvoare filosofice*, *Dacica Latinitas* și *Târnava*. Și de această dată, *popasurile culturale târgumureșene* au marcat închiderea celei de-a VI-a ediții a manifestării.

Eugeniu Nistor

